

Doğu Akdeniz Sorununda Yunanistan'ın Kullandığı Karikatürlerin Popüler Jeopolitik Açısından Değerlendirilmesi

Analysis of the Cartoons Used by Greece in the Eastern Mediterranean Problem from the Point of View of Popular Geopolitics

Mutlu Yılmaz^{*a}, Z. Emir Taşkın^b

Makale Bilgisi

Araştırma Makalesi

DOI:

10.33688/aucbd.1070285

Makale Geçmişi:

Geliş: 08.02.2022

Kabul: 18.04.2022

Anahtar Kelimeler:

Popüler jeopolitik

Doğu Akdeniz

Türkiye

Yunanistan

Karikatür

Öz

Günümüzde yaygınlaşan medya, TV ve interneti kullanan iktidarlar yeni söylem biçimleri geliştirmişlerdir. Bu çalışmada kullanılan karikatür çalışmaları da popüler jeopolitik çalışmalar içinde bu yönü ile öne çıkan ve ele aldığı konuları topluma aktarma sürecinde yardımcı olan kaynaklardır. Karikatürler, popüler jeopolitik içerisinde yer alan önemli söylem çeşitleri içerisindedir ve kamuoyunu yönlendirmek adına önemli bir vasıta olarak görülmektedir. Araştırma konusu olarak seçilen Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarının paylaşımı konusunda Yunanistan ve Türkiye farklı kutuplarda yer almaktadır. Çalışmada kullanılan karikatürler Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı yürüttüğü politikaları desteklemektedir. Bu konu ile ilgili Yunanistan kendi medya kuruluşlarında yer alan karikatürlerle haklılığını savunarak Türkiye karşıtı bir algı oluşturma çabası içindedir. Bu çalışmada Yunanistan medyasındaki Hellas Journal isimli haber ajansının karikatürleri popüler jeopolitik bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucu Hellas Journal dergisi Doğu Akdeniz sorunu bağlamında Türkiye'yi bölgede yasa dışı yollarla hareket eden ve hâlâ Osmanlıdan kalma özellikler taşıyan (Neo-Osmanlı) bir ülke tasavvuru içerisinde sokmaktadır. Böylelikle kendi halkını Doğu Akdeniz hidrokarbon kaynaklarının paylaşım sürecinde Türkiye karşıtlığı konusunda domine etmektedir.

Article Info

Research Article

DOI:

10.33688/aucbd.1070285

Article History:

Received: 08.02.2022

Accepted: 18.04.2022

Keywords:

Popular geopolitics

East Mediterranean

Turkey

Greece

Cartoon

Abstract

With the different tools of media that have become widespread, the authorities have developed new forms of discourse. In recent years, these sources, among which cartoons are one of the most important for directing public opinion, have often been used in popular geopolitical studies. Greece and Turkey are at different poles regarding the sharing of hydrocarbon resources in the Eastern Mediterranean, which has been selected as the subject of this study. The cartoons of the Hellas Journal analyzed in the study are tools that support the policies of Greece towards Turkey. As a result of the study, Hellas Journal magazine is found to introduce Turkey as a country that acts illegally in the region and still has features dating back to the Ottoman Empire (Neo-Ottoman) in the context of the Eastern Mediterranean problem. Thus, it dominates its own public about the opposition to Turkey during sharing Eastern Mediterranean hydrocarbon resources.

*Sorumlu Yazar/Corresponding Author: yilmazm@ankara.edu.tr

^aAnkara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara, Türkiye, <http://orcid.org/0000-0001-8914-1165>

^bAnkara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye, <http://orcid.org/0000-0002-0476-9891>

1. Giriş

Devletlerin ekonomik anlamda gelişip büyüebilmesinde, bulunduğu coğrafi bölgedeki yer altı ve yer üstü zenginlikler önemli avantajlar sağlamaktadır. Ülkelerin/toplumların mevcut kaynaklarını kullanması zenginlik ve refah sağlayacağı gibi, bu kaynaklara yönelik olan tehditleri de ülkenin üzerine çekmektedir. Nitekim jeopolitiğin henüz kavram olarak kullanılmadığı/farkına varılmadığı dönemlerde dahi imparatorluklar veya krallıklar, coğrafyayı ve buna bağlı olarak sahip oldukları zenginliklerini kendi politik/askerî hedefleri doğrultusunda kullanmışlardır (Atay, 2016: 145). Coğrafi bilgilerden, içerisinde barındırdığı harita ve pusula verileri sayesinde imparatorlukların genişlemesinde ve sömürge arzularının desteklenmesinde yoğun bir şekilde yararlanılmıştır. Ayrıca sahip olunan coğrafi konum ülkelere çeşitli avantajlar sağlamıştır. Örneğin; ada devleti olan İngiltere, kıta Avrupa'sında diğer ülkelere göre fethedilmesi daha zor olduğu için avantajlı konumdadır. Buna ek olarak yine ada devleti olmasının avantajlarını kullanarak denizcilik faaliyetlerinde kendini geliştirmiş ve coğrafi keşifler sonrası sömürgecilik faaliyetlerini rahat bir şekilde yapmıştır. Doğusunda ve batısında iki büyük okyanus bulunan ABD, günümüzdeki teknolojik ve bilimsel olarak gelişmelere rağmen Avrupa devletleri ya da Japonya ve Rusya tarafından kolay işgal edilemeyecek bir konumdadır (Yılmaz, 2012). Dolayısıyla jeopolitik bilimi ve içerdiği kavramlarla birlikte araştırılması gereken önemli alanlardan biri olmuştur. Bunun paralelinde birçok devlet ve yöneticiler bu bilimin araçlarını kullanmaktadır. Bunun en iyi örneklerini Hitler vermektedir. Hitler, kendi fikirlerinin toplumda karşılık bulması adına birçok kişiden yardım almıştır. Bu kişilerden biri ünlü Alman jeopolitikçi Karl Haushofer'dir (Mavrić, 2017: 11).

Günümüzde akademisyenler ve gazeteciler birbirleriyle ve devlet otoritelerinin çeşitli kademeleri ile yoğun bir ilişki içindedirler. Sağlanan bu iletişim, pek çok sosyal ve politik konu hakkında görüş alışverişini beraberinde getirmiştir. Bu süreçteki olaylar, kitle iletişim araçları tarafından işlenmekte ve popüler kültüre nüfuz etmektedir (Erşen, 2014: 87; Kiraz, 2020: 405). Çalışma, eleştirel jeopolitik içinde popüler jeopolitik olarak adlandırılan popüler kültür araçları tarafından yaratılan coğrafi politikalara odaklanmıştır. Çalışmada toplumlara çeşitli mesajlar veren bunu yaparken de güldüren, düşündürülen, algı oluşturan karikatürler kullanılmıştır. Hazırlanan makale son yıllarda önemli bir uluslararası sorun olarak kaşımıza çıkan Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarının paylaşımı üzerinden Yunan medyasında yer alan Hellas Journal gazetesinin görüşünü yansıtmaktadır. Bu kapsamda seçili haber ajansında Türkiye ile ilgili olan karikatürler ve haberlerde genel olarak sorunlu taraf Türkiye gösterilmektedir. Bunun en önemli nedeni her iki ülkenin tarihsel süreç içinde birbirine karşı olumsuz tutumlarıdır. Bu dönemde her iki ülke Ege sorunu, kıta sahanlığı sorunu, adalar sorunu, Batı Trakya, Kıbrıs ve son yıllarda da Doğu Akdeniz sorunu yüzünden karşı karşıya gelmiştir.

2. Eleştirel Jeopolitik, Popüler Jeopolitik ve Karikatür

Coğrafi bilginin geçmiş çağlarda imparatorlukların ve devletlerin politikalarında sıklıkla kullanılması bu bilim içerisinde yeni kavramların doğmasına yol açmıştır. Jeopolitik, bu kavramlar içerisinde öne çıkan ve tartışılardan biridir. Bu kavramı, ilk olarak 1899 yılında İsveçli coğrafyacı Rudolf Kjellen yapmış olduğu bir çalışmada kullanmıştır. Kjellen çalışmasında devlet yapısı içinde

toplum ve hükümet etkilerinin sınırlı olduğunu ifade eder. Aksine devletin bulunduğu coğrafi konumdaki fiziksel özelliklerin dikkate alınması gerektiğini belirtir (Noyak ve Jeffrey, 2011: 234). Bu dönemdeki klasik jeopolitik anlayışı, küresel çaplı siyasette avantajlı olabilmek için bölgenin görünürdeki özelliklerini okuyabilmeyi ve tespit edilecek sonuçlar hakkında yorumlar yapmayı bunun paralelinde strateji yapmayı amaçlamaktadır (Tezkan ve Taşar, 2002: 16).

Jeopolitik, bilimsel çalışmalardan politik düzeyde ve uygulamaya yönelik sonuçlar çıkartılması açısından oldukça önemli bir işlevselliğe sahiptir. Nitekim jeopolitik, dünya coğrafyasını ve evrensel değerleri inceleyerek mikro ve makro ölçekte politik hareket tarzı araştırma yapmaktadır. Bu politik hareket tarzını yaparken bölgelerin değişen ve değişmeyen unsurlarını dikkate alarak güç merkezlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirerek bir devletin güvenlik ve gelişme politikasının bilimsel zeminin oluşturmaktadır (İşcan, 2004:52). Jeopolitiğin bu denli önemli bir kavram olması ve geçmişten beri sıklıkla kullanılması birçok jeopolitik teorinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu teoriler ortaya çıktığı dönem itibariyle klasik jeopolitik teoriler olarak adlandırılmaktadır. Klasik jeopolitik teoriler, oluşturulduğu dönemin dinamikleri kapsamında özellikle mevcut coğrafi koşulların etkisinde üretilmiştir ve 1900'lü yıllara dayanmaktadır. Mevcut klasik jeopolitik teorileri listeleyecek olursak bunlar; Kara Hakimiyet Teorisi (Mackinder, 1861-1947), Kenar Kuşak Teorisi (Nicholas Spykman, 1893-1943), Deniz Hakimiyet Teorisi (Alfred Mahan, 1840-1914), Hava Hakimiyet Teorisi (Alexander de Seversky, 1894-1974)'dir. Klasik jeopolitik teorilerin üretildiği 1900'lü yıllarda kavram çok popülerken daha sonra bu etkiyi yitirmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra sömürgeye öncülük ettiği düşünüldüğü için jeopolitik kavramı bazı Avrupa ülkelerinde ders müfredatlarından kaldırılmıştır. Yaşanan bu süreç 1970'li yıllarda değişmeye başlamış ve küreselleşmenin başlangıç döneminde iktidar çekişmelerine konu olan yeni bölgelerin çıkmasıyla klasik jeopolitik yaklaşımlarından farklı olarak yeni fikirler ortaya çıkmıştır (Sevim, 2019: 32).

Soğuk savaş sonrası dönemde jeopolitik kavramı sınır, konum gibi coğrafi özellik barındıran tanımlamaların ötesinde algılanmaya başlanmıştır. Bu süreçte yeni pek çok jeopolitik teori üretilmiştir. Özellikle ekonomik, siyasi, sosyal, askerî ve kültürel değerleri ön plana alan kuramlarla değerlendirilmiştir. Böylelikle jeopolitik çalışmalar yeni bir söylem kazanmıştır. Eleştirel jeopolitik kavramı da bu süreçte ortaya çıkmış ve birçok bilim insanı tarafından benimsenmiştir (Atay, 2016: 149).

Eleştirel jeopolitiğin öncü isimlerinden biri olan Tuathail (1996:1) *Critical Geopolitics* kitabının giriş bölümünde "Coğrafya güç ile ilgilidir. Çoğu zaman masum olarak algılansa da dünya coğrafyası doğanın değil birbiriyle rekabet hâlinde olan güçlerin mekânı düzenleme, işgal etme ve yönetme mücadelesinden doğan tarihin bir ürünüdür." diyerek bahse konu teorinin temelini atmaktadır. Tuathail'e (1996: 12) göre jeopolitik büyük güçler tarafından mekân, iktidar ve teknolojinin yeni küresel şartlarının nasıl olacağını açıklayan bir kurmacadır. Diğer yandan jeopolitik, değişen ulaşım, iletişim ve savaş teknolojileri ve coğrafyanın, sınırlı alanda güç kullanımı üzerindeki etkilerini irdelemektedir (Koç, 2020: 17).

Ontolojik olarak klasik jeopolitik, nesnel ve herkes için aynı bir dünyanın dışarıda var olduğunu, bunun sabit ve değişmez olduğunu iddia etmektedir. Eleştirel jeopolitik ise coğrafyanın öznel olduğunu,

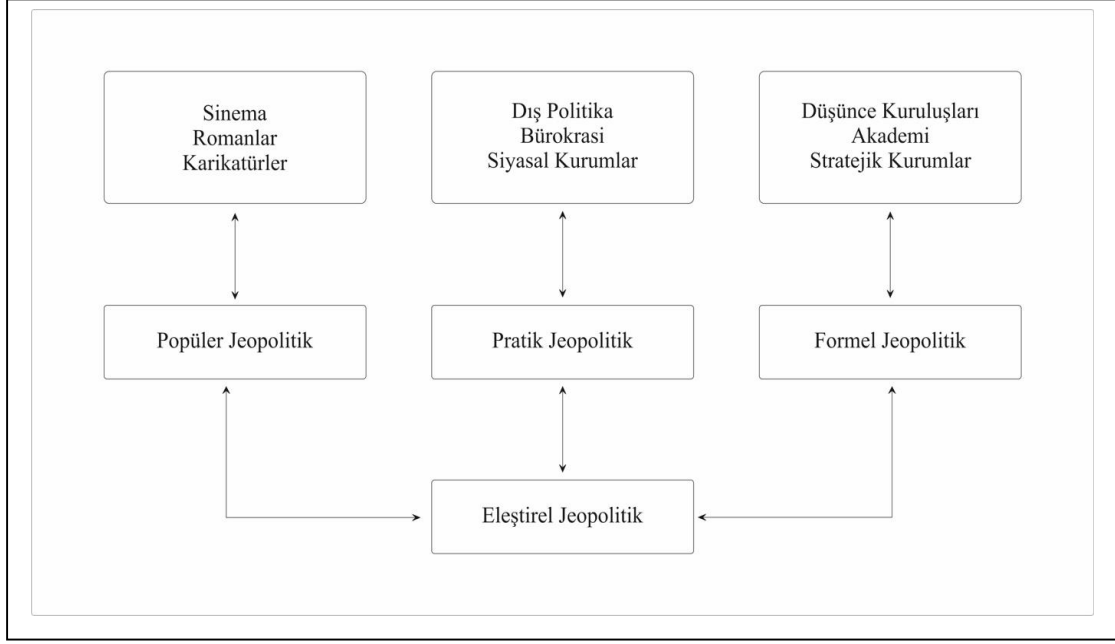
söylem ve ideolojilerle meydana getirildiğini bu sebeple tarihsel oluşumuna bakılması gerektiğinin altını çizmektedir. Epistemolojik olarak eleştirel jeopolitik, kuram devlet insanları dâhil kimsenin coğrafyaya karşı tarafsız ve nesnel olamayacaklarını, gözlemci ve nesnenin birbirinden bağımsız olamayacağını ileri sürmektedir. Dolayısıyla tarafsız, nesnel bir bilgi de olmayacaktır (Koç, 2020: 19). Eleştirel yaklaşımların temelinde, analizi yapılan birimin devlet, ulus gibi kurumların yerine birey olarak tanımlanması ve bu düşünce kapsamında belirli bir topluluğun gerilim ya da çatışma kaynaklarına vurgu yapılması, sosyal anlamdaki güç analizini de beraberinde getirmiştir (Göçek, 2003).

Eleştirel jeopolitik kuram, esasında Frankfurt Okulu teorisyenlerinin fikirlerinden esinlenilerek ortaya çıkarılmıştır (Özgen ve Güngördü, 2019: 916). Kavram, dünya siyasetini açık ve okunaklı bir gerçeklik olarak değil, sosyal kültürel ve politik bir uygulama alanı olarak araştırmaya çalışan düşünürler tarafından üretilmiştir. Jeopolitik ve uluslararası ilişkiler söylemlerinin incelenmesi eleştirel jeopolitiğin kaynağını oluşturmaktadır (Dodds, 2005a: 31). Klasik jeopolitik olarak adlandırılan dönemin tersi olarak eleştirel jeopolitik, jeopolitiği, dünyayı görmenin tarafsız bir yöntemi ya da aracı olarak düşünmemektedir (Kiraz, 2020: 408).

Eleştirel jeopolitik yazının en önemli temsilcileri Gerard Toal (Gearoid Q Tuathail), John Agnew, Simon Dalby ve Klaus Dodds'dur. Bu kuramın düşünürlerinin fikirlerinin temelinde postyapısalcı bakış açısı yatmaktadır (Tuathail ve Dalby, 1998). Eleştirel jeopolitik, klasik jeopolitiğin objektivitesini, bilimselliğini ve natürelliğini reddetmektedir. Eleştirel jeopolitikçiler, bilgi ve gücün birbirinden ayrılmadığı durumda, coğrafi bilgilerin siyasetin eyleme dönüşmesi hâlinde hiçbir zaman objektif ve ideolojiden bağımsız olamayacağı ileri sürerler (Anaz ve Özkan, 2012). Nitekim eleştirel jeopolitiğe göre birçok jeopolitik söylem biçimleri bulunmaktadır ve dolayısıyla eleştirel jeopolitikçiler bilgi ve iktidarı söylem analizi aracılığıyla incelemektedir. Bu analizi yaparken birçok söylem araçları olduğunu ifade etmektedir. Bunlar, sıklıkla akademik metinler ve dış politika metinlerindeki seçkin düzeydeki söylemler, gazete analizlerinin söylemleri, görsel medya, filmler ve kitap kaynaklarıdır (Dodds, 2005b; Dodds, 2008; Sturm, 2008; Tuathail ve Agnew, 1992). Mevcut söylem biçimleri de Formel Jeopolitik, Pratik Jeopolitik ve Popüler Jeopolitik şeklinde kavramsallaştırılmıştır (Şekil 1).

Formel Jeopolitik, entelektüeller, bilim insanları ve akademik kurumlar tarafından yapılan teorileri içerir. *Pratik Jeopolitik*, dış politika bürokrasi ve siyasi kurumların söylemlere odaklanmaktadır. *Popüler Jeopolitik* ise medya, sinema ve karikatürlerin mesaj olarak verdiği söylem biçimlerini incelemektedir (Tuathail ve Dalby, 1998: 5). Popüler jeopolitik bunların arasında teorisyenler için ayrı bir önem atfedilen bir kavram olmuştur. Çünkü farklı görsel biçimler ve işitsel uygulamalar değişik jeopolitik tahayyül ve tasavvurların geliştirilmesinde yardımcı bir güç unsuru olarak kullanılmaktadır (Hughes, 2007). Popüler jeopolitik, coğrafya temel alınarak üretilen jeopolitik söylemlerin ve bu söylemler aracılığı ile meşrulaştırılan politikaların popüler kültür alanındaki kitlesel üretim ve tüketim ile ilgilenmektedir (Yanık, 2015: 156). Popüler kültürün jeopolitiği, ister geri plandaki bir müzik aracılığı ile olsun ister televizyondaki reklamlarla toplumları kendi radarı altında yönetmektedir. Popüler kültür ilgisi daha çok şiddet unsurları içeren video oyunları ve haber medyası aracılığıyla da yaratılmaya çalışılır (Çetin ve Baydili, 2020: 235). Öte yandan karikatürlerde bu algının

yaratılmasında önemli bir işlevsel araçtır. Dolayısıyla günümüzde medya araçları yoluyla dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan siyasi/askerî olaylar hakkında insanlar kolaylıkla bilgi edinebilmektedir. Fakat elde edilen bilgiler, insanların ne kadarını bilmesini istedikleri gibi yani taraflı bir şekilde sunulabilmektedir. Doğal olarak popüler jeopolitik çalışma alanı olarak medya ile alakalı konuları içermektedir.

Şekil 1. Eleştirel Jeopolitiğin Sınıflandırması

Kaynak: Tuathail ve Dalby, 1998:5

Sonuç olarak popüler jeopolitikle alakalı çalışmalar jeopolitik tahayyül ve tasavvurların anlaşılması irdelenmesi açısından önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü medya gibi bir gücü elinde bulunduranların belirli bir konuya dair bilgi üretimini gerçekleştirmesini incelemek ve altında yatan gerçekliği anlamak siyasi coğrafya çalışmalarında önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Buradan hareketle mevcut çalışma, popüler jeopolitiğin inceleme alanı olan karikatürlere odaklanmaktadır. Ulusal literatürde bu tarz popüler jeopolitik çalışmaların az sayıda bulunması çalışmanın önemini artırmaktadır. Yapılan çalışma Yunanistan merkezli Hellas Journal¹ haber ajansında yer alan Türkiye'ye yönelik Doğu Akdeniz temalı karikatürlerini incelemektedir.

Karikatür sözcüğünün kökeni İtalyanca doldurmak, yüklemek; mecazi olarak da abartmak, alay etmek anlamına gelen "caricare" sözcüğünden gelmektedir (Yengin, 2010). Karikatür, mesajın genellikle yan anlamlarla iletildiği bir kitle iletişim biçimidir (Karakoç, 2021: 45). İnsanlara ulaşmak için gazete ve dergileri günümüzde ise genellikle sosyal medya araçlarını kullanan karikatür sanatı, iletildiği mesajlar yönünden farklılık göstermektedir; bu mesajlar, gülmece unsuruna dayalıdır ve çözümleme gerektirmektedir. Günümüzde özellikle medya kuruluşları karikatürleri, söylenmek ve verilmek istenen mesajı iletme konusunda önemli bir araç olmasından dolayı sıklıkla kullanmaktadır. Dolayısıyla bu platformlarda yayımlanan ve mizah özelliği olan karikatürler önemli işlevler kazanmıştır.

Karikatürler sayfalarca yazılıp anlatılabilecek fikirleri tek bir karede anlatabilmesi yönünden önemli bir düşünce iletim aracıdır (Bayram, 2009: 108). Karikatürlerin abartılı çizim ve güldürme, düşündürme, eleştirme anlamları yaygındır. Ama bunlar dışında, statükoyu, toplumsal normları, siyasal, dinsel ve toplumsal iktidarı besleyen karikatürler de oldukça yaygınlaşmaya başlamıştır (Öksüz ve Deniz, 2019: 171). Bunun en önemli nedeni karikatürün etkisinin ve gücünün farkına varılmasıdır.

Popüler jeopolitiğin araştırma biçiminden hareketle, “Doğu Akdeniz sorunsalı Yunanistan medyasında yer alan Hellas Journal haber ajansındaki karikatürlerde nasıl ele alınmaktadır?” sorusu araştırmanın temel motivasyonu olmuştur. Bahsi geçen haber ajansının seçilmesinin sebebi, bu medya kurumunun Yunanistan devletinin dış politikasına yakın fikirde olması ve Türkiye’ye karşı çokça habere yer vermesidir. Genel itibarıyla literatürde yer alan Doğu Akdeniz çalışmaları daha çok yorumlayıcı ve durum tespiti şeklindedir. Hazırlanan çalışmada görsel temaların kullanılması ve yorumlanmasının çalışmaya farklı bir özgünlük katacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle çalışmada ilk olarak literatürde yer alan az sayıdaki popüler jeopolitik çalışmaya yer verilmiştir. Sonrasında Doğu Akdeniz’de yaşanan hidrokarbon sorunsalı açıklanmıştır. Bulgular kısmında da ise bahsedilen haber ajansının bu konu ile ilgili karikatürleri popüler jeopolitik bağlamında değerlendirilmiştir.

4. Türkiye’de Popüler Jeopolitik Çalışmalar

Popüler jeopolitik günümüzde politik coğrafyanın alt disiplini içerisinde yaygın olan eleştirel jeopolitik çalışmaları içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Dünya siyasetinde öykü ve sunular, sinema, gazete, çizgi roman gibi çalışmalarda analiz edilmeye başlanmıştır ve gitgide yaygınlaşmıştır (Çetin ve Baydili, 2020: 236). Dünyadaki gelişmelerin aksine Türkçe literatürde az sayıda popüler jeopolitik çalışması bulunmaktadır. Bu durum siyasi coğrafya, uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi gibi alanlarda çalışma yürüten akademisyenler açısından bir eksiklik olarak yorumlanabilir. Özellikle coğrafyacıların popüler jeopolitikle ilintili çalışmaları sınırlı sayıdadır.

Anaz ve Özkan’ın (2012) editörlüğünü yaptığı “Batı Medyasının Ortadoğu Tasavvuru Popüler Jeopolitik, Oryantalizm ve Uluslararası İlişkiler” isimli kitap bu kapsamda değerlendirilebilecek bir eserdir. Mevcut kitap içerisinde birinci bölümde National Geographic Dergisi üzerinden Ortadoğu’ya yönelik tasavvurlar ortaya konmaktadır. Bölümün devamında Amerikan medyasında yer alan Ortadoğu temsillerinde sakal vurgusu incelenmiştir. Bu çalışma Türkçe literatür için önemli bakış açıları sağlamıştır.

Yanık (2015) yapmış olduğu çalışmada Türkiye’de değişik simgeler içinde yer alan iki zıt kimliği popüler jeopolitik unsurları açısından (film, roman, yönetmen) değerlendirmiştir. Çalışmada, 2006 yılında vizyona giren Kurtlar Vadisi Irak, Orhan Pamuk’un romanlarını ve Fatih Akın’ın yönetmenliğini yaptığı filmler, popüler jeopolitik bağlamında yorumlanmaktadır. Yanık, Kurtlar Vadisi Irak filminin Orta Doğu’ya adalet götüren bir anlayışla çekildiğini ifade eder. Fatih Akın ve Orhan Pamuk’un eserlerinde ise Türkiye’nin mozaik bir yapıya sahip olduğu şeklinde tasavvur edildiğini vurgulamaktadır. Eserin yayınlanmış olduğu kitabın başka bir bölümünde Özkan (2015) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki bağı gösteren görselleri yorumlanmıştır.

Kiraz yaptığı araştırmada “Önce Vatan” filmini popüler jeopolitik açıdan incelemiştir. Kıbrıs sorununu konu edinen film Türk ordusunun desteğiyle çekilmiştir. Bu çalışmada Türkiye jeopolitik muhakemesinde Kıbrıs’ın nasıl tanımlandığı ve bu tanımlamanın popüler kültür araçları vasıtası ile popüler düzeye nasıl aktarıldığı sorusuna cevap aranmaktadır (Kiraz, 2020: 404). Çalışmada filmde meydana gelen konuşmalar/diyaloglar ve olaylar değerlendirilerek sunulan jeopolitik söylemin dönemin atmosferinin bir parçası olduğu ortaya konmaktadır.

Bir diğer popüler jeopolitik çalışması ise Çetin ve Baydili (2020)’ye aittir. Çalışmada konu olarak Kıbrıs Barış Harekâtı incelenmiştir. Bu kapsamda Kıbrıs Barış Harekâtının hazırlık aşamasında Türk gazetelerinde yer alan karikatür görsellerinin iktidar söylemlerinin halka ulaşmasındaki gücü eleştirel jeopolitik açısından ortaya konulmuştur. Çalışmada karikatürlerin vermek istedikleri mesaj detaylı bir şekilde yorumlanmıştır.

Akengin (2022) yaptığı çalışmada karikatürlerin siyasi coğrafya ve jeopolitikte kullanımını göstermiştir. Çalışmada siyasi coğrafya ve jeopolitik mesajlar içeren altı karikatür nitel yöntemlerle analiz edilmiştir. Çalışmada karikatürlerin verdikleri mesajlar okuyucuya aktarılmaktadır.

Yunanistan medyası üzerinden popüler jeopolitik incelenmesi birkaç açıdan önemlidir. Öncelikle var olan eleştirel jeopolitik çalışmalar genellikle büyük güçlerin temsili üzerinden yorumlanmıştır. Büyük güçler dışındaki ülkelerin temsillerinin incelenmesi henüz yenidir. Bir diğeri Türkiye’de yapılan çalışmalar Türkiye’de üretilen temsiller üzerinden yorumlanmıştır. Bu çalışmada Yunanistan medyası üzerinden Türkiye temsillerinin yorumlanması gerçekleştirilmiştir.

5. Doğu Akdeniz Sorunsalı

Geçmişten günümüze stratejik konumu sayesinde Doğu Akdeniz, her dönem önemli bir coğrafi bölge olmuş ve güç mücadelelerinin merkezi hâline gelmiştir. Bölge, üretim gücünün yoğun olduğu Asya kıtasının; zengin fosil tabanlı enerji kaynaklarına sahip Arap yarımadasının; gelişmiş ülkelerin bulunduğu enerji ithalatının yüksek olduğu Avrupa kıtasının birleştiği alandadır. Bu yönüyle ticaret ve ulaşım için önemli bir jeopolitik konuma sahiptir (Yorulmaz, 2019: 80). Dahası Doğu Akdeniz’de 2000’li yılların başından itibaren keşfedilmeye başlanan önemli petrol ve doğalgaz yatakları sebebiyle bölgedeki devletlerin kıyı şeritleri son derece değerli deniz alanlarına dönüşmüştür (Taşçıoğlu, 2018: 5698). Doğu Akdeniz’de önemli hidrokarbon kaynaklarının var olması bölge ve bölge dışındaki ülkelerin politik/askeri/ekonomik olarak çıkarlarını karşı karşıya getirmektedir. Dolayısıyla dünyada böylesine çok kutuplu karmaşık ilişkilere ve mücadelelere sahip jeopolitik bölgelerin sayısının az olması Doğu Akdeniz’i önemli bir çalışma sahası hâline dönüştürmüştür. Doğu Akdeniz havzasında son yıllarda keşfedilen geniş enerji yatakları, sadece Akdeniz havzasındaki jeopolitik dengeleri değil, parçası bulunduğu geniş Orta Doğu coğrafyasındaki dinamikleri de etkileyebilecek özelliktedir (Acar ve Yılmaz, 2018: 600).

Doğu Akdeniz’in jeopolitik ve jeoekonomik açıdan bu derece önemli hâle gelmesi bölgede yeni aktörlerin ve gruplaşmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim buldukları coğrafi konum itibarıyla KKTC, GKRY, Türkiye, Yunanistan, Mısır, İsrail, Suriye, Lübnan ve Libya’nın Doğu

Akdeniz'de hidrokarbon kaynaklarına yönelik attığı adımlar önem arz etmeye başlamıştır. Öyle ki uygulanan politikalar sonucu kıyıdaş ülkeler arasında deniz yetki alanları paylaşım mücadelesi yaşanmaktadır (Yaşa ve Yılmaz, 2022: 6). Sonuç olarak bölgede yaşanan gerginliğin temelinde bazı devletlerin diğer kıyıdaş ülkelerin haklarını göz önünde bulundurmada uygulamaya koydukları münhasır ekonomik bölge anlaşmaları yatmaktadır (Özekin, 2020: 12).

Detaylandırırsak GKRY, Türkiye'nin ve KKTC'nin bölgedeki haklarını yok sayarak diğer kıyıdaş ülkelerle imzaladığı Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) anlaşmaları ile haksız bir süreç yürütmektedir (Taşkın ve Yılmaz, 2021: 219). Aynı şekilde Yunanistan, çevre ülkelerle MEB anlaşmaları imzalayarak KKTC'nin ve Türkiye'nin kıta sahanlığı içerisinde kalan alanlarda tek başına petrol, doğal gaz çalışmaları yapmaya başlamıştır (Taşçıoğlu, 2018:5699). Yunanistan bu faaliyetleri gerçekleştirirken Avrupa Birliği üyesi olma avantajını kullanarak birliğin içerisinde ülkeleri kendi tarafına çekmeye çalışmakta ve Türkiye'ye yönelik yaptırım uygulama tehdidini masada tutmaktadır. Öte yandan iç politikasında çeşitli medya araçlarını kullanarak kamuoyunu domine etmeye çalışmaktadır.

Tüm bu gelişmelere karşı Türkiye de çeşitli hamleler yapmıştır. Söz konusu hamlelerden biri 27 Kasım 2019 tarihinde Türkiye ve Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti (UMH) arasında, iki devletin Akdeniz'deki deniz yetki alanları arasındaki sınırı belirlemek olmuştur. İki devlet arasında bir Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır. Bu mutabakat ile Türkiye, Doğu Akdeniz'deki egemenlik haklarına yönelik önemli yasal haklar elde etmiştir. Fakat bu hamle Yunanistan GKRY ve Avrupa Birliği gibi birçok aktörün tepkisini çekmiştir (Yüksel ve Baran, 2020: 523). Sonuç olarak Doğu Akdeniz gelecek yıllarda da jeopolitik önemini korumaya devam edecek ve bölgedeki sorunlar yakın zamanda netlik kazanamayacaktır.

6. Materyal ve Yöntem

Eleştirel jeopolitik içerisinde karikatürler önemli jeopolitik söylem araçlarından biridir. Karikatürler, belli konuların bir tasavvur olarak oluşturulmasında ve tasavvurun güçlendirilmesinde önemli bir etkiye sahiptir (Greenberg, 2002: 181). Eleştirel jeopolitik mesajlar içeren seçilmiş karikatürlerin analiz edildiği bu çalışmada kullanılan araştırma yöntemi nitel araştırma yöntemleri içinde yer alan doküman analizidir. Bu çalışmada Doğu Akdeniz sorunsalını temel alan ve bu konuda mesaj verdiği düşünülen 5 karikatür belirlenip popüler jeopolitik açısından yorumlanmıştır. Araştırma kapsamında seçilen ve politik özellikler taşıyan karikatürler siyasal konularda topluma mesaj aktarma işlevini görmektedir. Bu amaçla seçilen hedef kitlenin aktarılan mesajı doğru yorumlaması önemlidir.

Bu çalışmada Yunanistan medyasında Hellas Journal isimli haber ajansında yer alan karikatürler kullanılmıştır. Çalışmada tarih aralığı olarak Türkiye'nin hidrokarbon arama faaliyetlerini yapabilmek için satın aldığı sondaj gemileri sonrası dönemi içeren 2020 yılı belirlenmiştir. Çünkü sondaj gemilerinin faaliyetleri sonrasında Doğu Akdeniz sorunsalında uluslararası kamuoyunda Türkiye'den çok fazla söz edilmeye başlanmıştır. Bu konuda Yunan medyasında çok sayıda haber ve

görsel yer almıştır. Çalışmada Doğu Akdeniz'deki doğal gaz çalışmalarıyla ilgili olarak karikatürlerin seçilmesinde özellikle mevcut bölgede son yıllarda yaşanan gelişmeler önemli bir etkidir.

Bu kapsamda Hellas Journal isimli haber ajansında 2020 yılında yer alan Doğu Akdeniz temalı haberler taranmış ve araştırmanın amacına uygun olarak karikatürler seçilmiştir. Haber ajansındaki Türkiye karikatürleri popüler jeopolitik ve dolayısıyla eleştirel jeopolitik bağlamında incelenmiştir. Seçilen karikatürlerin verdikleri mesaj bağlamında Türkiye'ye yönelik kimlik ve mekân üretimleri değerlendirilmiştir.

7. Karikatürlerde Türkiye Tasavvuru

Çalışmada kullanılan karikatürlerin yayınlandığı ülke olan Yunanistan, Doğu Akdeniz sorununun merkezinde yer alan birkaç ülkeden biridir ve bu konuyla ilgili olarak kendi politikalarını destekleyecek söylemlerde/faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu aktiviteleri gerçekleştirirken de kendi kamuoyunu domine etmek amacıyla medyayı yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Özellikle çalışma konusu olan karikatürler Yunan medyasının yoğun bir şekilde kullandığı araçlardan biridir. Görseller içerisinde en dikkat çekenlerin başında Barbaros Hayrettin Paşa Sismik Araştırma gemisinin kullanıldığı karikatür bulunmaktadır (Şekil 2). Günümüzde Batı medyasında ve Batılı ülkelerde Ortadoğulu denildiğinde profil olarak zihinlerde bir algı yatmaktadır. Bu tarz oryantalist bir düşünce algısının ortaya çıkmasında giyim tarzı, saç ve sakal gibi unsurlar önemli bir rol oynamaktadır. Nitekim batı dünyasında “sakal” bir Ortadoğulu olma veya Müslüman olup olmamaya doğrudan ilintilidir. Böylelikle Ortadoğu veya Müslüman denildiğinde zihinlerde sakallı bir insan tasavvuru oluşmaktadır. Dolayısıyla sakal, oluşturulan tasavvurlarla batı medyasında korkuyu çağrıştıran güçlü bir semboldür. Bu sembol kullanılan alanlara mekanlara göre ayrışıklığı, kirliliği ve çağ dışılığı karakterize etmektedir. Ayrıca çeşitli sebeplerden kişinin sakal bırakması olmazsın sınıf alameti olmamasına rağmen yine de sakal uzun yıllar boyunca çağ dışı ve Batılı olmayan insanlarla eşitlenmektedir (Anaz ve Özkan, 2012).

Karikatürde Türkiye Petrolleri'ne ait olan Barbaros isimli sondaj gemisi yer almakla beraber elinde kutsal kitap tutan gür sakallı ve kızgın bir görüntü sergileyen kişi Türkiye'yi simgelemektedir. Bu kişi başında fes ve sarıklı olarak çizilmiştir. Giyim tarzı olarak da üzerinde Osmanlı dönemi kıyafetleri bulunmaktadır. Bu tarz oryantalist araçlarda sakal, daha çok insanları korkutmak için kullanılmaktadır. Sakal bırakmak farklı toplumda farklı şeyleri simgelerken, Müslüman toplumlarda dinî nedenlerden dolayı muhafazakarlığı tanımlamak için kullanılmaktadır. Günümüzde sakal bırakmak daha çok çağ dışı ve Batılı olmayan insanlarla eşitlenmektedir. Hatta sakal, özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de radikal ve Müslüman bir grup olan El Kaide'nin düzenlemiş olduğu saldırılar sonrasında terörizm söylemlerinin merkezine yerleşmiştir. Çünkü bu saldırılara katılan El Kaide militanlarının tamamı sakallıdır. Afganistan'da 2021 yılında yönetimi ele geçiren Taliban üyelerinin tamamı sakallı kişilerdir. Ülkede şeriat kurallarının uygulanacağını ifade eden Taliban yetkilileri ülkenin güneyinde erkeklerin sakal tıraşı olmalarını yasaklamıştır (BBC News Türkçe, 2021). Sakal tehlike ve terörizm söylemlerinde sıklıkla merkezi konumda yer almakta ve medyada tehlikeli öteki sembolünü inşa etmekle beraber İslamcı aşırıcılığın bir sembolü olarak vurgulanmaktadır (Anaz, 2017; Anaz ve Özkan, 2012).

Şekil 2. Barbaros Gemisi Karikatürü
Kaynak: Hellas Journal, 2020a

Sakal aynı zamanda Müslüman toplumlarda dindarlığı temsil etmektedir. Hellas Journal'da yer alan bu karikatürde de başında fes ve sakal bulunan ve sakallı olan kişi ile tehlikeli Müslüman imajı yaratmaya çalışarak Türkiye üzerinde algısal olarak coğrafi tahayyüller üretmektedir. Özellikle görselde tehlikeli imajını derinleştirmek adına siyah ve tonlarında renkler kullanılmıştır. Ayrıca karikatürde çizilen geminin bayrağında bulunan kurukafa, korsanlığı simgelemektedir. Karikatürde yer alan kişinin "Korsanlık yapmak benim yasal hakkım" şeklinde bir ifade bulunması Türkiye'nin bölgede resmi bir devlet olarak değil yasa dışı faaliyetlerde bulunan korsan bir devlet anlayışı içerisinde olduğu mesajı verilmektedir. Yani burada Türklerin Akdeniz'de korsanlık faaliyetlerinde buldukları algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Karikatürdeki köpek balığı ise "Meslektaşlar" şeklinde konuşturularak Türkiye'nin köpek balığı gibi saldırgan davranışlarda bulunduğu vurgu yapılmaktadır.

Hellas Journal isimli gazetede yayınlanan bir diğer görselde ise Türkiye'nin Oruç Reis isimli sondaj gemisinin Kıbrıs açıklarından ayrılıp Antalya limanına geçici süreyle dönüş yapmasına atıfta bulunmaktadır. Karikatürde "Türkiye'nin yaptırımlardan kaçınmak için" bu hamleyi yaptığı ifade edilmiştir ve karikatürün yer aldığı haberde Türkiye'nin sondaj yaparak Kıbrıs ve Yunanistan'ın kıta sahanlığını ihlal ettiği vurgulanmıştır (Şekil 3).

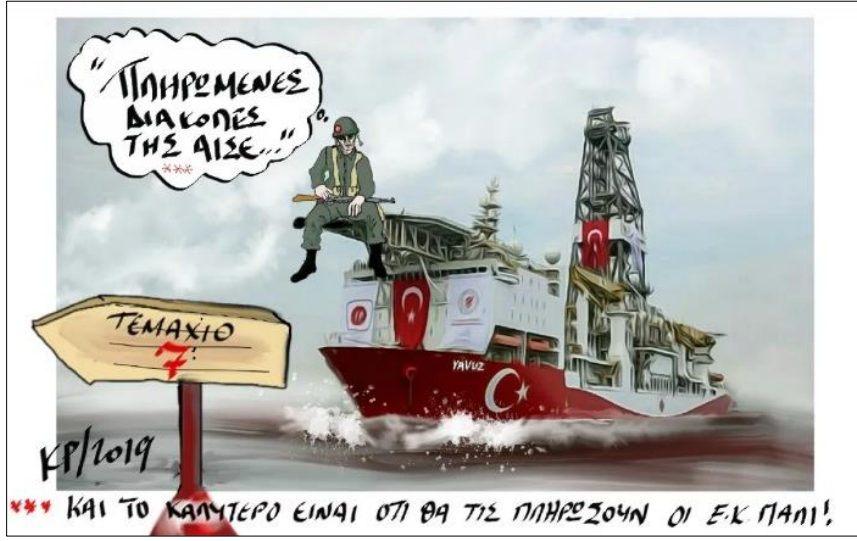
Şekil 3. Sondaj Faaliyetleri Karikatürü
Kaynak: Hellas Journal 2020b

Söz konusu karikatür incelendiğinde kafasında Türkiye’yi simgelediği düşünülen fes takan ve şalvar giyen bir erkek figürünün olduğu görülür. Karikatürdeki konuşma balonlarında, fesli Türk karakterinin “*Hey gavurlar, eğer teslim olmazsanız bunun bedelini ağır ödeyeceksiniz*” şeklinde bir söz var. Ona karşı olarak ise Yunan bayrağının olduğu bölümdeki konuşma balonunda “*Her gün senin yüzünü görmek az bi şey mi? Yetmez mi?*” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Çizimden ve metinden anlaşılacağı üzere görseldeki kişi Türkiye’yi Osmanlı döneminden kalma çağ dışı bir zihniyette sahip olarak simgelemektedir. Buna göre Türkiye’yi temsil eden karakterin iki ülke arasındaki olayları bir savaş ortamı şeklinde algıladığı mesajı verilerek Türkiye’nin savaştan yana olduğu söylemsel olarak ifade edilmeye çalışılmaktadır. Bu duruma karşı olarak ise Yunanistan tarafının savaş isteğinin sık sık dile getirilmesinden sıkıldığı belirtiliyor. Böyle bir metin bütünlüğü içerisinde Yunanistan’ın savaş karşıtı, Türkiye’nin ise gerginlikten ve savaştan beslenen bir ülke olduğu tasavvuru yaratılmaya çalışılmıştır.

Haber ajansında yer alan bir başka karikatürde Türkiye’ye ait olan Yavuz sondaj gemisine atıfta bulunmaktadır. Karikatürde sondaj gemisi Türk bayrağı ile bezenmiştir (Şekil 4). Bayrak bir ülkenin bağımsızlığını simgeler ve bir ulusun millî değerlerini yansıtmaktadır. Bu simgenin çok kullanılması genellikle aşırı milliyetçilik ile yorumlanmaktadır. Bu karikatürdeki vurgu da bu yöndedir.

Mevcut karikatürde Türkiye’nin yaptığı sondaj çalışmalarının sadece Yunanistan ve GKRY’ye değil AB’ye yönelik olduğu belirtilmiştir. Ayrıca karikatür detaylı olarak incelendiğinde, Yavuz sondaj gemisinin ön kısmında bir askerin konumlandığı görülmektedir. Askerin elinde silah bulunması ise karşıt bir mesaj verdiği algısı yaratmaktadır. Doğal olarak karikatürde asker ile sondaj gemisinin bir arada verilmesi alt metinde olumsuz temalar/hissiyatlar yaratılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Yani Türkiye’nin hidrokarbon arama faaliyetlerini hukuki ve yasal yollardan değil askerleri güçlerin yardımı ile yapmaya çalıştığı vurgusu vardır. Dolayısıyla olayların hukuki/ekonomik ve siyasi boyutuna tam hâkim olmayan bir birey böyle bir karikatürü gördüğünde zihninde bir Türkiye tasavvuru oluşmakla

beraber bu tasavvurun olumsuz nitelikte olması muhtemeldir. Karikatürde yer alan ifadeler ise oldukça iddialıdır. Çünkü Yavuz sondaj gemisi tarafındaki konuşma balonunda “Ayşe'nin ödenmiş tatili” ifadesi vardır. Buna karşın karşı tarafta ise “Fakat Yunan Komandolar bu tatili ona tekrar ödetecek” sözü bulunmaktadır. Bu ifadelerle Kıbrıs Barış Harekâtından kalan bazı duygular yansıtılmaktadır. İfadelerdeki Ayşe ismi Türkiye'nin uyguladığı Kıbrıs Barış Harekâtının parolasıdır. Harekâta bu parolanın kullanılmasının nedeni o dönem Cenevre Konferansına katılan Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in kızının adı olmasıdır. Burada politik olarak Kıbrıs Barış Harekâtı ve Doğu Akdeniz doğal gaz paylaşım sorunsalı aynı düzlemde görülmektedir.

Şekil 4. Yavuz Sondaj Gemisi Karikatürü
Kaynak: Hellas Journal, 2020c

Bir diğer incelenecek karikatürün yer aldığı haber Türkiye'nin Yunanistan'a yönelik yem attığı ve aşırı hamleler yaptığı üzerinedir. Bu haber ve karikatürde söylenmek istenen Türkiye'nin bölgede kışkırtıcı rol oynadığı, bununla birlikte Yunanistan'ı provoke etmeye çalıştığıdır. Türkiye'nin Yunanistan'la müzakereleri en aza indirerek uzlaşa sağlamayan bir ülke tahayyülü yaratılmaya çalışılmaktadır. Ek olarak Türkiye'nin bölgede işgalci bir tavır sergilediği ifade edilerek algısal olarak Türkiye'ye karşı olumsuz bir tema yaratılmaya çalışılmıştır. Karikatürde, Türk bayraklı bir savaş uçağının Ege ve Doğu Akdeniz'i içine alan bir harita üzerinde Yunanistan'a doğru hareketi vardır (Şekil 5).

Burada savaş uçağı ile Türkiye'nin Yunanistan'a doğru provoke edici hareketler sergilediği vurgulanmaktadır. Karikatürde yer alan harita da bunu desteklemektedir. Böylelikle karikatürde yer alan Ege ve ve Akdeniz, Türkiye'nin tehditkâr hareketler sergilediği bir alan olarak gösterilmektedir. Karikatürde Türkiye'ye ait savaş uçağının üzerindeki konuşmada “Kesinlikle hiçbir zaman dünya ile hava yolu bağlantımızı kaybetmedik” şeklindeki ifade ile Türkiye ile Yunanistan arasında devam eden hava sahasına dair sorunlara atıfta bulunmaktadır.

Şekil 5. Kışkırtıcı Türk Jetleri Karikatürü
Kaynak: Hellas Journal, 2020d

Bu kapsamda incelenecek olan son karikatürde diğer karikatürde benzer özelliklerine rastladığımız kafasında fes olan, sakallı bir profil çizen ve Türkiye'yi temsil eden bir kişi bulunmaktadır (Şekil 6). Karikatürdeki bu kişinin panik ve sıkıntılı ruh hâli içerisinde olduğu görülmektedir. Mevcut karikatürün yayınladığı haberde Türkiye'de yer alan bir gazetenin yaptığı haberden yola çıkarak Türkiye'nin Yunanistan'dan intikam alacağına yönelik çıkarımlar yer almaktadır. Hatta olası bir savaşta Yunanistan ve Türkiye'nin baş başa kalacağı ve Yunanistan'a Fransa'nın ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin yardım etmeyeceği ifade edilmektedir.

Şekil 6. Tehditkâr Türkiye Karikatürü
Kaynak: Hellas Journal, 2020e

Yayınlanan karikatürün konuşma balonunda “*Atina bunu çabuk anlamalı*” şeklinde ifade, Türkiye'nin Yunanistan'a karşı kışkırtıcı davrandığı ve Türkiye'nin savaş yanlısı olduğu şeklinde söylem oluşturmaktadır. Devamında Türkiye'ye yönelik nitelendirmelerle sıklıkla Türkiye'nin Neo-Osmanlı ve bir İslam devleti profili çizdiği vurgulanmaktadır.

Aynı karikatürde Türkiye'yi temsil eden tarafın Yunanların Kastelorizo'yu (Meis Adası) işgal ettiğini ve Ayşe'yi çağırması gerektiği ifade edilmektedir. Cevap veren karakter ise Ayşe Kıbrıs'ta meşgul şeklinde imalı bir cümle kurmaktadır. Mevcut karikatürde Kıbrıs Barış Harekâtı'na imalı bir şekilde atıfta bulunularak Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de Kıbrıs'ta olduğu gibi bir harekât düzenleyemeyeceği mesajı verilmektedir. Buradan hareketle ve diğer karikatürlerden de anlaşılacağı gibi Hellas Journal haber ajansı, Türkiye'yi eskide kalmış dinî ritüellerle yönetilen ve kışkırtıcı bir devlet profiliyle tasavvur etmeye çalışmaktadır.

8. Sonuç

Karikatürler çok çeşitli amaçlar için çizilmektedir. Bunlardan birisi de halkı jeopolitik konular hakkında bilgilendirmektir. Karikatürler güncel olayları hicvetmek veya alay etmek için yapılır ve mizah amaçlıdır. Algılama ve yorumlama konusunda hedef kitlelerine zengin bakış açıları sunarlar. Ayrıca sadece politik bilinçteki temel değişiklikleri değil, aynı zamanda gelgitleri de ortaya koyduklarına inanılıyor.

İktidarlar veya gücü elinde bulunduranlar siyasi gelişmeleri ve olayları kendi amaçlarına yönelik şekillendirmek ve bunu yaparken de kendi kamuoyuna benimsetebilmek adına çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Bunun için çok çeşitli kaynaklar kullanmaktadırlar. Karikatürler, kullanılan bu veri kaynaklarından biridir. Karikatürler kişilerin duygularına, zihinlerine ve algılarına hitap ederek bazı tahayyüllerin ve tasavvurların oluşmasına sebep olmaktadır. Bu kapsamda Yunanistan medyasında yer alan Hellas Journal haber ajansı kendi medyasında bulunan çeşitli karikatürler aracılığıyla Doğu Akdeniz sorunsalında Türkiye'ye yönelik tasavvurlar oluşturma çabasıdadır. Böylece haber ajansı kendi kamuoyunu amaçları doğrultusunda algı yaratmaya çalışmakla beraber Türkiye'yi belli bir politik düzlemde tasavvur etmeye çalışmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde insanların giyim kuşamlarının mevcut karikatürlerdeki gibi olmadığı aşikârdır. Toplumun geneli fes, sarık, şalvar gibi Osmanlı döneminde kullanılan giysileri kullanmamaktadır. Günlük pratikler içinde erkeklerin giyim kuşamlarına incelendiğinde karikatürlerde yer alan tarzda olmadığı görülür. İncelenen karikatürde Osmanlı döneminde giyilen kıyafetler (fes, sarık, şalvar), asker, silah, savaş uçağı ve milliyetçilik söylemlerini çağrıştıran Türk bayrağı yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Bununla Yunanistan kendi kamuoyunda yaratmak istediği Türkiye algısını güçlendirmek istemektedir.

Hellas Journal haber ajansının karikatürlerdeki söylemlerin temelinde Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarının paylaşımında ortaya çıkan problemlere Türkiye'nin neden olduğu algısal olarak ima edilmektedir. Dolayısıyla karikatürler de Türkiye'yi suçlayıcı nitelik göstermektedir. Karikatürler popüler jeopolitik bağlamında değerlendirildiğinde, Türkiye'nin bölgede Ortadoğu

zihniyetiyle ve demokratik olmayan bir yolla hareket ettiği şeklinde tasavvur yaratılmaya çalışıldığını göstermektedir. Böylelikle Yunanistan kendi kamuoyunda Türkiye'ye yönelik bir kimlik tasavvuru yaratmaya çalışılmaktadır.

Karikatürler aracılığıyla Osmanlıya dair esintiler yaratılarak sembolik bir anlam yüklenmeye çalışılmaktadır. Yunan medyasında yer alan bu karikatürler Türkiye'yi Osmanlıya benzetmeye çalışarak, hâlâ geçmiş yüzyıllarda kalan ve "barbar" davranan bir ülke kimliği yaratmak istemektedir. Bir dönem batı medyasının Türkiye ve Osmanlı "barbar" bir devlettir söyleminde bulunması bu tasavvura başvurulmasının nedenidir. Ek olarak Türklerin Neo-Osmanlı devleti gibi davrandığı her seferinde vurgulanmaktadır.

Yunanistan medyasında yer alan Hellas Journal haber ajansı yaratmaya çalıştığı Türkiye kimlik tasavvurlarıyla Yunanistan'a olası bir müdahale durumunda eylemlerini meşru gösterme çabası, amacı vardır. Bu şekilde Türkiye'yi belirli bir kimlik biçimine sokmaya çalışılmaktadır. Yunanistan'da batı eksensli gelişen bir siyasi ve kültürel yapı bulunmaktadır. Bu nedenle Yunanistan politik olarak çakışan amaçlara sahip olan Türkiye'ye yönelik anti Batı, öteki gibi tasavvurlar ve jeopolitik söylemler üretmektedir. Böylece Türkiye'ye karşı Batı'yı yanında hissederek bir süreç yönetmek istemektedir. Oysa Türkiye jeopolitik olarak bir geçiş ülkesidir ve Avrupa'da toprakları vardır. Ayrıca tarihsel bağlamda hem Doğu hem de Batı kültürünün etkilerini taşımakta ve Batı ile sıkı ekonomik ilişkileri sahiptir. Bu özelliğinden dolayı İslam ülkeleri ve nüfusunun önemli bir bölümünün Müslüman olan ülkeler içerisinde Batı'ya en yakın olan ülke konumundadır.

Sonuç olarak incelediğimiz karikatürler sadece bir ülkeyi ifade etmemekte, şiddet ve tehlikenin tahayyüllerine davetiye çıkarmaktadır. Detaylandırırsak haber ajansı Yunanistan politikalarıyla ilintili olarak Türkiye'yi kendi açısından bir mekân tasavvuruna oturtmakta ve bu yolla Türkiye'ye yönelik olumsuz anlamda yeni kimlik üretimleri gerçekleştirmeye çalışılmaktadır. Türkiye özelinde oluşturmak istediği "tehdit" tasavvuru gerçekliği yansıtmak yerine toplumsal olarak inşa edilmektedir. Başka bir deyişle "tehdit" algısı ulus-devletlerin varlığını garanti altına alan ve bekasından farklı olarak düşünülemeyendir (Yeşiltaş, 2014:53). Dolayısıyla Yunanistan'ın dış politikasında "tehdit" söylemi kendi devletinin varlığına ve dış politikasına olumlu katkı sağlayan bir unsur olarak kullanılmaktadır.

En nihayetinde, bu çalışma özelinde görülüyor ki her ülke kendi jeopolitik konumu itibarıyla ve ekonomik/siyasi hedefleri doğrultusunda popüler medya unsurlarını sıklıkla kullanılmaktadır. Popüler medyanın ve internetin günümüzde bu denli yaygınlaşması bu unsurların kullanılmasını kaçınılmaz hâle getirmiştir. Dolayısıyla Hellas Journal isimli haber ajansının karikatürlerini izlediğimizde, eleştirel jeopolitik söylemi, kimlik/mekân üretimi ve tasavvur/tahayyülleri kendi politikaları doğrultusunda şekillenmektedir.

Notlar

¹ Hellas Antik Çağ'da Yunan havzasına verilen isimdir. Yunanlar kendilerinin Helen ırkının temsilcileri olduğunu belirtmek için Hellas ismini kullanılmaktadır. Günümüzde Yunan devletinin resmi adı Helen Cumhuriyeti'dir. Bu açıdan baktığımızda araştırma konusu olan haber ajansına Türkçe olarak Yunanistan Gazetesi diyebiliriz.

Teşekkür ve Bilgilendirme

Makalenin bulgular kısmında yer alan karikatürlerdeki Yunanca ifadelerin çeviri aşamasında yardımlarını esirgemeyen Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Özlem Atay'a teşekkür ederiz.

Analysis of the Cartoons Used by Greece in the Eastern Mediterranean Problem From the Point of View of Popular Geopolitics

Mutlu Yılmaz*^a, Z. Emir Taşkın^b

Submitted: 08.02.2022

Accepted: 18.04.2022

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The fact that geopolitics is an important concept and has been used frequently since the past has triggered the emergence of many geopolitical theories. Critical geopolitics is one of them. Critical geopolitical theory were based on the ideas of the theorists of the Frankfurt School. Their ideas are based on the poststructuralist point of view (Tuathail and Dalby, 1998). Critical geopoliticians argue that when information and power are not separated from each other, geographical information can never be objective and independent of ideology if politics turns into action (Anaz, 2012). As a matter of fact, critical geopoliticians examine knowledge and power through discourse analysis. Through this analysis, they express that there are many forms of discourse. The existing forms of discourse are also conceptualized as Formal Geopolitics, Practical Geopolitics, and Popular Geopolitics. Popular geopolitics has been a concept that has been attributed a separate importance from the point of view of theorists. The geopolitics of popular culture governs societies under its own radar, whether through a background music or through advertisements on television. In this way, popular culture interest is mostly tried to be created through the news media or through cartoons (Çetin and Baydili, 2020).

Studies related to popular geopolitics are an important field of study in terms of studying the understanding of geopolitical perception and ideas. Because studying the fact that those who hold such a power as the media produce information about a particular topic and understand the underlying reality fills an important gap in the study of political geography. Considering that, the current work has adopted cartoons as the field of study of popular geopolitics. The fact that there are few popular geopolitical studies like this in the national literature increases the importance of the study. The study is based on examining the Eastern Mediterranean themed cartoons for Turkey in the Hellas Journal, a Greece-based news agency. Nowadays, since the media is an important tool for conveying the message that is wanted to be said and the message that is wanted to be given, the pictures, cartoons and photos published on these platforms have gained important functions. Therefore, cartoons are an important means of thought transmission in terms of being able to describe the ideas that want to be written and told on pages in a

* Corresponding Author: yilmazm@ankara.edu.tr

^a Ankara University, Faculty of Language, History and Geography, Geography Department, Ankara, Turkey, <http://orcid.org/0000-0001-8914-1165>

^b Ankara University, Graduate School of Social Sciences, Ankara, Turkey, <http://orcid.org/0000-0002-0476-9891>

single frame. Because of this, cartoon art is often included in today's mass media, especially in the newspaper pages of western states (Bayram, 2009: 108). The fact that the Eastern Mediterranean issue has also not been studied in terms of cartoons in the literature, cartoons have been preferred in this study. One of the important reasons for choosing this news agency is that it agrees closely with the foreign policy of the Greek state and often features news against Turkey. In general, considering that the Eastern Mediterranean studies in the literature are more interpretive and in the form of a due diligence, it is thought that the current study will offer different perspectives. First, this study will summarize few popular geopolitical studies in the literature, and then cartoons by the above-mentioned newspaper will be evaluated in the scope of popular geopolitics in findings.

2. Popular Geopolitical Studies in Turkey

As mentioned earlier, there are few popular geopolitical studies in the Türkiye. This is a negative situation for academics in areas such as political geography, international relations, and political science. Therefore, a small number of popular geopolitical studies in the Turkish literature will be summarized.

The first work is entitled “The Middle East Perception of the Western Media, Geopolitics, Orientalism and International Relations” edited by Anaz and Özkan (2012). In the 1st chapter of this book, the thoughts of the Middle East are examined through National Geographic Magazine. Then, the emphasis on beards was examined in the Middle East representations in the American media.

In his study, Yanık (2015) examined the two opposite identities of Türkiye's geography as a result of different symbolizations in terms of popular geopolitical elements (film, novel, director). Within the scope of this study, a popular geopolitical reading was carried out through the Kurtlar Vadisi Irak film, which was released in 2006, novels written by Orhan Pamuk and films made by Fatih Akın. In short, it was emphasized that Kurtlar Vadisi Irak was shot in an understanding to bring justice to Middle East, the works of Fatih Akın and Orhan Pamuk describe Türkiye as a mosaic. In the same book, the perception expressed by Cyprus for the Republic of Türkiye are examined in the section of Özkan (2015). Within the scope of the study, the images showing the link between Cyprus and Turkey and the images used in this context were interpreted.

In her research, Kiraz (2020) conducted a popular geopolitical review through a film. The film “Önce Vatan” has been the subject of Kiraz's research. The film was shot with the support of the Turkish army and focuses on the Cyprus problem. In this context, it is aimed to understand how Cyprus is defined in Turkey's geopolitical reasoning by evaluating the conversations / dialogues and events that occur in the film. In this aspect, the study has made an important contribution to the literature.

Another popular geopolitical study belongs to Çetin and Baydili (2020). The Cyprus Peace Operation was examined as a subject in the study. In this context, the power of cartoons in Turkish newspapers during the preparation of operation has been analyzed through critical geopolitics in terms of rhetoric of power reaching to the public. In the study, the message that cartoons want to give is examined in detail.

3. Method

The study includes evaluation based on the popular geopolitical concept as a method. Since the study focuses on cartoons under the theme of the Eastern Mediterranean, last two years are preferred. Cyprus-themed news in the Hellas Journal were scanned and cartoons were selected in accordance with the purpose of the research. In the context of the message given by the cartoons created, the identity and space perceptions of Türkiye have been reevaluated.

4. Finding

In the Western world, "beard" is directly related to being a middle eastern or a Muslim. Moreover, the beard is a powerful symbol that evokes fear in today's world and it can be symbolized as eccentric, dirt, and anachronistic in line with the areas and spaces. Although it is not an essential class sign for a person to grow a beard, it has been equated with anachronistic and non-Western people for many years (Anaz and Özkan, 2012).

One of the most notable images in the study is the cartoon published in the Hellas Journal, (Figure 2). The cartoon shows a drilling vessel named Barbaros belonging to Turkish Petroleum, but an angry person with a bushy beard holding holy book symbolizes the state of the Republic of Turkey. In such orientalist tools, the beard is used more as a symbol that evokes fear. While growing a beard symbolizes different things in different societies, it is often preferred for religious reasons in Muslim societies. Moreover, growing a beard has been equated with anachronistic and non-Western people for centuries nowadays. He is trying to create a dangerous Muslim image with both a turban and a beard, trying to produce perceptually geographical images of Türkiye. In particular, black and its other shades were used to deepen the dangerous image in the visual. The statements in the cartoon says "It is my legal right to commit piracy" and the it implies that Turkey is in the understanding of a pirate state engaged in illegal activities, not as an official state in the region. On the other hand, the shark shouting "Colleagues" in the cartoon tries to imply that Türkiye show aggressive behavior as a shark.

In another cartoon, it was stated that "Türkiye to avoid sanctions" referring to Oruç Reis drilling ship's temporary return to Antalya Harbor leaving Cyprus off-shore and also it was also emphasized that Türkiye violates continental shelf of Cyprus and Greece by drilling in the news (Figure 3). There is also a person wearing fez and salwar and representing Republic of Türkiye. The person in the cartoon conceptualize that Türkiye has an anachronistic mentality dating back to the Ottoman era.

Another cartoon refers to Türkiye's Yavuz drilling ship. It is stated that the drilling vessel is decorated with the flag of Türkiye and that Türkiye is demonstrating. Next, it was stated that the drilling activities carried out by Türkiye are aimed not only at Greece and Cyprus, but also at the EU. It is also seen that a soldier is positioned at the front of the Yavuz drilling vessel when examining in detail. The presence of a weapon in the soldier's hand creates the perception that it gives a hostility message (Figure 4). By visualizing soldier and drilling ship together in the cartoon, negative themes/emotions are attempted to underlie.

Another cartoon is titled that Türkiye is bating Greece and making extreme moves. It has been stated that Türkiye has made provocative moves in the region, and is trying to provoke Greece with

these moves. Moreover, it is attempted to create a negative theme against Türkiye by stating that Türkiye shows occupying interest in the region. In the cartoon, a Turkish-flagged fighter jet is seen, and a map is located on its underside. The map shows a geographical area that includes Türkiye and Greece, and the direction of the Turkish jet is towards Greece (Figure 5).

In the last cartoon, there is a person who represents Türkiye with a fez on his head and a bearded profile, whose similar characteristics we have found in other cartoons (Figure 6). It seems that this person in the cartoon is in a panic and distressed mood. Based on a report by a newspaper in Türkiye, there are inferences that Türkiye will take revenge on Greece in the news. In addition to these warnings, rhetoric continues to be created that Türkiye is provocative and pro-war against Greece with statements such as “Athens should understand this quickly”.

5. Conclusions

The basis of the rhetoric of the Hellas Journal in the cartoons is that the problems arising in the sharing of hydrocarbon resources in the Eastern Mediterranean are caused by Türkiye. Therefore, the general nature of the cartoons is incriminating to Türkiye. Considering the cartoons in the context of critical geopolitics shows that it is attempted to create a Türkiye image as acting with a Middle Eastern mentality and in an undemocratic way in the region. In this way, an attempt is being made to create an identity image for Türkiye in Greece's own public opinion. With the cartoon, a perception of a place for Cyprus is created, and this perception views the island and its surroundings without being peace and quiet but chaotic and it is implied that Türkiye has caused it.

Referanslar/References

- Acar, I., Yılmaz, M. (2018). Doğu Akdeniz kıta sahanlığı sorunsalı üzerinden doğalgaz paylaşımı. *International Geography Symposium on the 30th Anniversary of TUCAUM*, Bildiriler Kitabı içinde (s. 597-607). Ankara.
- Akengin, H. (2022). An assessment of the use of cartoons in political geography and geopolitics. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 45, 286-297. doi: 10.32003/igge.977582
- Anaz, N., Özkan, M. (2012). *Batı Medyasının Ortadoğu Tasavvuru*. İstanbul: İlke Yayınevi.
- Anaz, N. (2017). Imaginations and realities: Encoding Turkish geopolitics in the valley of the Wolves- Palestine. *Ortadoğu Etütleri*, 9 (2), 104-121.
- Atay, Ö. S. (2016). Klasik jeopolitik yaklaşımlar ve eleştirel jeopolitik söylem. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (2), 144-155. <http://aksarayıibd.aksaray.edu.tr/en/pub/issue/34732/386918> adresinden alındı.
- Bayram, Y. (2009). Türkiye'de siyasi karikatürün yeri ve 11. Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin siyasi karikatürlerin çözümlenmesi. *Selçuk İletişim*, 6 (1), 107-123.
- BBC (2021). Taliban yönetimi Hemedan vilayetinde sakal kesimini yasakladı. 28.09.2021 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-58702124> adresinden alındı.
- Çetin, N. B., Baydili, İ. (2020). Kıbrıs Barış Harekâtı öncesi Türk gazetelerindeki Kıbrıs konulu karikatürlerin popüler jeopolitik bağlamında analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (45), 232-247. doi: 10.29228/sobider.42774
- Dodds, K. (2005a). *Global Geopolitics: A Critical Introduction*, London & News York: Pearson Prentice Hall.
- Dodds, K. (2005b). Screening eopolitics: James Bond and the Early Cold War films (1962-1967). *Geopolitics*, 10 (2), 266-289. doi: 10.1080/14650040590946584
- Dodds, K. (2008). Hollywood and the popular geopolitics of the war on terror. *Third World Quarterly*, 29 (8), 1621-1637. doi: 10.1080/01436590802528762
- Erşen, E. (2014). Geopolitical codes in Davutoğlu's views toward the Middle East. *Insight Turkey*, 16 (1), 85- 101.

- Göçek, F. M. (2003). Uluslararası ilişkilerde eleştirel yaklaşım ve Türkiye. *Kaya, A. (Der.), Uluslararası ilişkilerde sınır tanımayan sorunlar* içinde, Bağlam Yayıncılık.
- Greenberg, J. (2002). Framing and temporality in political cartoons: A critical analysis of visual news discourse. *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne De Sociologie*, 39 (2), 181-198. doi: 10.1111/j.1755-618X.2002.tb00616.x
- Hellas Journal (2020a). 10.01.2021 tarihinde <https://Hellasjournal.Com/2020/08/İ-Faka-Ton-Sinomilion-Me-Tin-Tourkia-To-Tiraki-Tou-Pagomatos-Me-To-Oruc-Reis/> adresinden alındı.
- Hellas Journal (2020b). 10.01.2021 tarihinde <https://Hellasjournal.Com/2020/09/To-Oruc-Reis-Efige-Gia-Na-Apofigi-İ-Tourkia-Tis-Kirosis-O-Tourkikos-Eligmos-Tis-Telefteas-Stigmis/> adresinden alındı.
- Hellas Journal (2020c). 10.01.2021 tarihinde <https://hellasjournal.com/2020/07/o-erntogan-kani-epidixi-stin-e-e-adiafori-gia-tis-kirosis-ke-prosvalli-tous-evropeous/> adresinden alındı.
- Hellas Journal (2020d). 10.01.2021 tarihinde <https://hellasjournal.com/2020/05/richni-doloma-gia-episodio-o-erntogan-prochori-se-akrees-kinisis-epidiokontas-tin-elliniki-antidras/> adresinden alındı.
- Hellas Journal (2020e). 10.01.2021 tarihinde <https://hellasjournal.com/2020/09/apili-me-tous-piravlous-s-400-o-erntogan-ke-theli-ti-revans-gia-ti-navmachia-tis-nafpaktou-prin-pente-cones/> adresinden alındı.
- Hughes, R. (2007). Through the looking blast: Geopolitics and visual culture. *Geography Compass*, 1 (5), 976-994. doi: 10.1111/j.1749-8198.2007.00052.x
- İşcan, İ. H. (2004). Uluslararası ilişkilerde klasik jeopolitik teoriler ve çağdaş yansımaları. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1 (2), 47-79. <https://www.jstor.org/stable/43925910> adresinden alındı.
- Karakoç, Ö. (2021). *Siyasal iletişimde mizah olgusu: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekiliği genel seçimleriyle ilgili mizah dergilerinde yer alan karikatürlerin analizi*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Kiraz, B. Ö. (2020). Popüler jeopolitik ve sinema: Önce vatan filmi özelinde Türkiye'nin jeopolitik söyleminde Kıbrıs'ın analizi. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 404-429. doi: 10.14782/marmarasbd.736009
- Koç, Y. S. (2020). *Türkiye'nin Suriye'de düzenlediği askeri operasyonlar ve Türk medyasının operasyonları kavramsallaştırması: Popüler jeopolitik bir bakış açısı*. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Mavrić, B. (2017). Political geography into geopolitics—the geopolitics of decline. *Iliria International Review*, 7 (2), 103-116.
- Noyak, A., Jeffrey, A. (2011). *Geographical Thought: An Introduction to Ideas in Human Geography*. London: Routledge.
- Öksüz, M., Deniz, A. (2019). Toplumsal cinsiyetin, mekânın ve zamanın tektipleştirilmesi: Tecavüz içerikli karikatürler ve gerçek temsiller üzerine bir araştırma. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 17 (1), 170-192. doi: 10.33688/auchd.559283
- Özkin, M.K. (2020). Doğu Akdeniz'de değişen enerji jeopolitiği ve Türkiye. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16 (33), 1-51. doi: 10.17752/guvenlikstrjtj.719964
- Özgen, N., Güngördü, S. (2019). Eleştirel Jeopolitik: Yer politikalarını yeniden okumak. *I. İstanbul Uluslararası Coğrafya Kongresi*, Bildiri Kitabı içinde, (s. 913-922). doi: 10.26650/PB/PS12.2019.002.085
- Özkan, B. (2015). Jeopolitik tahayyül olarak yavru vatan. Yeşiltaş, M., Durgun, S., Bilgin, P. (Ed), *Türkiye Dünyanın Neresinde? Hayali Coğrafyalar, Çarpışan Anlatılar* içinde, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Sevim, C. (2019). *Küresel Enerji Stratejileri ve Jeopolitik*. (4. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sturm, T. (2008). Critical methodological geopolitics: Discourse analysis/Ethnography. *Geopolitics*. 13: 600-609.
- Taşçıoğlu, Ö. L. (2018). GKRY'nin münhasır ekonomik bölge anlaşmaları ve petrol ve doğalgaz arama çalışmaları. *Social Sciences Studies Journal*, 4 (26), 5697-5709. doi:10.26449/sss.1034
- Taşkın, E., Yılmaz, M. (2021). Reuters haber ajansına göre Doğu Akdeniz'de yaşanan enerji kaynakları mücadelesinin içerik analizi ve eleştirel jeopolitik açılarından değerlendirilmesi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (44), 218-234. doi: 10.32003/igge.889653
- Tezkan, Y., Taşar, M. (2002). *Dünden Bugüne Jeopolitik*. İstanbul: Ülke Kitapları.
- Tuathail, G. O., Agnew, J. (1992). Geopolitics and Discourse: Practical geopolitical reasoning in American foreign policy. *Political Geography*, 11 (2), 190-204. doi: 10.1016/0962-6298(92)90048-X
- Tuathail, O. G. (1996). *Critical Geopolitics The Politics of Writing Global Space*. London: Routledge.

- Tuathail, G. O., Dalby, S. (1998). Introduction: Rethinking geopolitics. In Tuathail, G.O., Dalby, S. (Ed.), *Rethinking geopolitics* (1-15), London.
- Yanık, K. L. (2015). Türkiye'ye popüler jeopolitikle bakmak: Çarpışan mekanlar, değişen simgeler, çatışan kimlikler. Yeşiltaş, M., Durgun, S., Bilgin, P. (Ed), *Türkiye Dünyanın Neresinde? Hayali Coğrafyalar, Çarpışan Anlatılar* içinde, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Yaşa, A. G., Yılmaz, M. (2022). Doğu Akdeniz'de bulunan doğalgaz rezervlerinin bölgesel enerji politikalarına ve rekabete etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32 (1), 1-17. doi: 10.18069/firatsbed.995289
- Yengin, D. (2010). İletişim aracı olarak karikatürde "Komik Şiddet" kullanımı. *III. Ulusal İletişim Kongresi, Gülmenin Arkeolojisi ve Medyada Mizah Olgusu*, 335-342.
- Yeşiltaş, M. (2014). İran'ın nükleer söylem siyasetini anlamak: Eleştirel bir değerlendirme. *Akademik Orta Doğu*, 8 (2), 42-72.
- Yılmaz, S. (2012). Jeopolitik ve Jeostrateji. Özdağ, Ü. (Ed.), *21. yüzyılda prens devlet ve siyaset yönetimi* içinde, Ankara: Kripto Yayınları.
- Yorulmaz, R. (2019). Sıcak gündem: Doğu Akdeniz, *Ortadoğu Analiz*, 10, 80-83.
- Yüksel, C., Baran, D. (2020). Uluslararası hukukta Doğu Akdeniz krizi ve Türkiye ile Libya arasındaki deniz yetki alanlarını sınırlandırma mutabakatının değerlendirilmesi. *Public and Private International Law Bulletin*, 40 (1), 519-556.